

УДК 616–002.5(091)

**І.П. Тарченко¹, Д.В. Добрянський¹, Г.Л. Гуменюк^{2,3}, П.Ф. Дудка¹,
Р.І. Ільницький¹, Н.М. Кузьменко¹**

¹ Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

² ДУ "Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України"

³ Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

Ф.Г. Яновський – лікар, науковець, особистість

Ключові слова: Ф.Г. Яновський, туберкульоз, пульмонологія, видатний вчений.

В історичному місці Києва на Батієвій горі розташований «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України» (НІФП НАМНУ), в якому впродовж багатьох років нащадки бережуть традиції та пам'ять про його засновника. Перед входом до НІФП НАМНУ стоїть пам'ятник видатному українському вченому, на честь якого й названо інститут. Прикро усвідомлювати, що перехожі, пацієнти та навіть сьогоднішні студенти-медики далеко не завжди знають цю видатну людину. Тому ми вирішили ще раз поринути в глибини років, вкритих порохом часу, і зануритися в деякі моменти життя видатного вченого, його складної долі, пережитих випробувань справжнього Лікаря.

У плеяді вчених-медиків, які працювали в Україні і досягли всесвітнього визнання, академік Феофіл (у деяких джерелах – Теофіл) Гаврилович Яновський посідає одне з найпочесніших місць. Він був знаменитим лікарем кінця 19-го – початку 20-го століть, одним із засновників Київської терапевтичної школи і єдиний з них був удостоєний людьми звання «святого лікаря» [1, 2, 14].

Народився Феофіл Гаврилович 12 червня 1860 р. в с. Миньківці, що знаходиться на Хмельниччині [4]. Батько, Гаврило Іванович, належав до старовинного дворянського роду Гоголів-Яновських, серед яких відзначився гетьман Правобережної України Остап Гоголь. В родині Яновських було шестеро дітей [15]. Сам же голова сім'ї був високоосвіченою людиною, закінчивши Головний педагогічний інститут в Санкт-Петербурзі, працював на відповідальних державних посадах в Російській імперії.

Надзвичайно важливим Гаврило Іванович вважав залучення дітей до музики. Тому в родині співали

всі, а Феофіл, який вирізнявся особливо гарним слухом, навчався грати на скрипці [4, 10]. Можливо, саме музичний талант майбутнього знаменитого лікаря відіграв особливу роль у роботі з хворими, наприклад, під час оцінки перкуторних і аускультативних феноменів у легенях. У 1870 р. Гаврило Іванович отримує підвищення по службі і з сім'єю переїздить в повітове містечко Вінницю, де відкриваються нові можливості для розвитку різноманітних здібностей його дітей.

НІФП ім. Ф.Г. Яновського НАМНУ; перед входом – пам'ятник засновнику – академіку Ф.Г. Яновському

© І. П. Тарченко, Д. В. Добрянський, Г. Л. Гуменюк, П. Ф. Дудка, Р. І. Ільницький, Н. М. Кузьменко, 2018

www.search.crossref.org

DOI: 10.31655/2307-3373-2018-4-46-53

Так починалася кар'єра майбутнього вченого

В п'ятирічному віці Феофіл Гаврилович навчився читати. Маленького хлопчика у віці 10 років батьки влаштували до навчання в Київську гімназію, що розташовувалась на Подолі, яку він закінчив із золотою медаллю в 1878 р. [7, 12]. До речі, в музеї на Подолі, який називається «Будинок Петра», з гордістю згадують про Феофіла Яновського, який деякий час тут знаходив притулок з іншими учнями ліцею. Ф.Г. Яновський добре володів українською мовою, крім того, будучи юнаком, він захопився вивченням іноземних мов, опанувавши німецьку, французьку й англійську мови.

Після закінчення гімназії Феофіл Гаврилович одразу вступив на медичний факультет Київського імператорського університету Святого Володимира. Цікаво, що після доповіді студента Ф.Г. Яновського на засіданні студентського наукового товариства відомий на той час професор медицини Ф. Мерінг звернувся до аудиторії: «Або я, доживши до сивин, не навчився розуміти людей, або ваш колега буде видатним лікарем». Його слова виявилися пророчими. Проте на формування його особистості саме як лікаря найбільший вплив справили видатний клініцист, завідувач кафедри госпітальної терапії професор Карл Генріхович Тритшель.

Сьогодні здається дуже дивним той факт, що, будучи найкращим випускником медичного факультету 1884 р., Феофіл Яновський після завершення університету залишився без місця роботи. Лише за кілька місяців ця скромна людина отримує посаду позаштатного ординатора в госпітальній терапевтичній клініці без казенного утримання. Щоб заробити на хліб, Феофіл Гаврилович на дверях свого помешкання на Андріївському узвозі № 17 розміщує табличку з написом: «Частный прием. Врач Ф. Яновский. Внутренние болезни» [14].

Шляхами наукових пошуків

У клініці Феофіл Гаврилович розпочав пошуки дієвих ліків, які були б активними при інфекційних хворобах, що супроводжуються гарячкою. Об'єктом вивчення став каїрин – речовина маловідома, хоча її жарознижувальні властивості були знані давно. На засіданні Товариства київських лікарів він доповів про результати своєї першої наукової роботи на тему: «Спостереження над дією каїрину при деяких інфекційних хворобах».

Після трьох років роботи клінічним ординатором у клініці професора К.Г. Тритшеля у 1886 р. отримав наукове відрядження за кордон. Ф.Г. Яновський працює в Парижі та Берліні в інститутах Луї Пастера і Коха, відвідує клініки цих міст. Повертається до Києва, де займається організацією першої бактеріологічної лабораторії [12, 14].

У 1889 р. вчений успішно захищає докторську дисертацію «До біології тифозних бацил». Виконує такі цікаві наукові роботи, як «Бактеріологічне дослідження Дніпровської води у Києві», «Бактеріологічне дослідження снігу», «Діагностична цінність дослідження

Родина Яновських. Перший зліва у верхньому ряду – старший син Гаврила Івановича Яновського – Феофіл [4]

«Будинок Петра» на Подолі. Місце проживання Ф. Яновського в період навчання в гімназії

Будинок №17, в якому мешкав Ф. Яновський на Андріївському узвозі з 1900 по 1903 р. (Київ)

крові на наявність тифозних бацил», а також організовує першу в Україні станцію туберкулізації.

Наукова кар'єра та спадщина академіка Ф.Г. Яновського

Глибокі знання, величезний практичний досвід, наукові досягнення Феофіла Гавриловича впродовж тривалого часу наукова спільнота Києва належним чином не оцінювала. В Київському університеті

У центрі фото – професор кафедри факультетської терапії Київського медичного інституту Ф.Г. Яновський з учнями (30 квітня 1926 р.)

Св. Володимира йому доручили лише читання великого курсу клінічної мікроскопії та бактеріології, пізніше – інфекційних хвороб, лекції на тему «Значення бактеріології в діагностиці та терапії внутрішніх хвороб» [14].

З 1895 р. приват-доцент Ф.Г. Яновський почав читати курс бактеріології для військових лікарів у Київському військовому госпіталі на базі організованої ним бактеріологічної лабораторії шпиталю [3]. В 1899 р. Ф.Г. Яновського обирають завідувачем терапевтичного та інфекційного відділення Олександрівської лікарні м. Києва. До речі, в лікарні в нього було помешкання з льохом, яке називали «льох Яновського». Під час єврейських погромів у Києві в ньому Феофіл Гаврилович ховав людей від переслідувань [14, 15].

Деякий час в Києві з науковою кар'єрою все ніяк не складалося. Посаду завідувача кафедри госпітальної терапії він отримав у Новоросійському університеті в Одесі (нині Одеський національний університет імені І.І. Мечникова) й обіймав її з 1901 по 1905 р. І лише в 1904 р. Вчена рада Київського університету 62 голосами проти 5 обирає Ф.Г. Яновського завідувачем кафедри лікарської діагностики, а з 1914 до 1919 р. – кафедри госпітальної терапії. Після смерті В.П. Образцова Ф.Г. Яновський очолює кафедру факультетської терапії Київського медичного інституту (сьогодні Національний медичний університет імені О.О. Богомольця) з 1921 по 1928 р. [7, 14].

Наукова спадщина вченого становить понад 60 наукових праць, присвячених проблемі туберкульозу, хворобам нирок, фізіології та патології травлення. За видатні заслуги, безкорисне служіння науці, лекторську майстерність, активну громадську діяльність Ф.Г. Яновському було присвоєно почесне і дуже рідкісне в той час звання заслуженого професора [12].

Ф.Г. Яновський – один із засновників фтизіатрії, пульмонології та нефрології, перший клініцист, якого обрали академіком АН УРСР. У 1923 р. вийшов у світ підручник, у якому висвітлювалися методи боротьби з туберкульозом. За ініціативою Ф.Г. Яновського в Києві створюється Київський туберкульозний інститут (сьогодні НІФП НАМНУ) [14, 15].

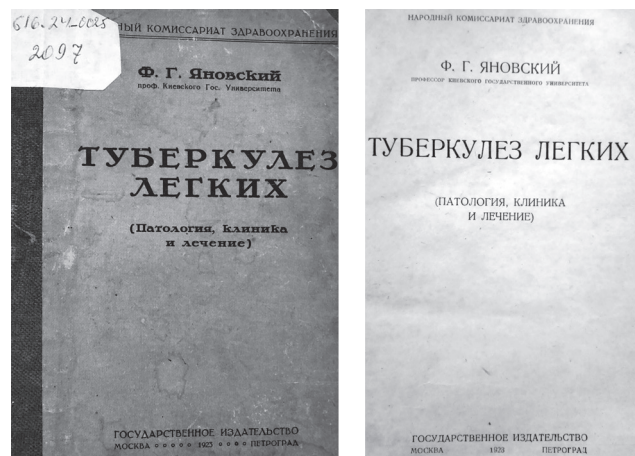
Ф.Г. Яновський мав світове визнання заслуг у боротьбі з туберкульозом. Так, у 1914 р. Нобелівський комітет у Стокгольмі звернувся до нього з проханням рецензувати праці деяких кандидатів на здобуття Нобелівської премії з фізіології і медицини [8, 14].

Ф.Г. Яновський і курортна справа

Ф.Г. Яновський блискуче знав курортну справу. Сам же відпочивати на курортах у традиційному розумінні цього слова Феофіл Гаврилович не вмів. Так, перебуваючи з родиною на курорті у м. Кранц (до 1946 р. – Кранц, сьогодні Зеленоградськ, Російська Федерація), він щоранку їздив омнібусом до недалекого Кенігсберга, де знаходилася клініка професора Ліхтгейма, і безкоштовно там працював. Сам же не стільки лікувався (хоча здоров'я того потребувало), скільки вивчав організацію курортної справи та нові методи фізіотерапевтичного лікування. Там завжди з нетерпінням чекали на добropорядного київського лікаря, який ніколи за свої консультації не брав гонорар. На знак глибокої поваги до професора влаштовували концерти, які так і називалися: «Концерти на честь доктора Яновського». Зазвичай організатори запрошували оркестр, а програма складалася з творів улюблених композиторів Феофіла Гавриловича – Гайдна, Моцарта, Чайковського [2, 10, 15].

В 1901 р. у Києві при науковій раді Олександрівської лікарні було створене «Київське товариство для боротьби з сухотами і бугорчаткою». Організаторами і найактивнішими його членами були К.Г. Тритшель, В.К. Високович та Ф.Г. Яновський. Необхідно зазначити, що завдяки ініціативі провідних професорів медичного факультету Київського університету В.П. Образцова, Ф.Г. Яновського та М.Д. Стражеска на початку ХХ ст. була заснована Київська школа терапевтів.

За безпосередньої участі Ф.Г. Яновського були організовані перші протитуберкульозні санаторії в Україні у Боярці, Пущі-Водиці, а також курорт у Миргороді [8, 9]. В санаторіях лікувалися як багаті, так і бідні хворі на туберкульоз. Заміжні хворі допомагали коштами

Монографія Ф.Г. Яновського «Туберкульоз легких» стала настільною книгою для фтизіатрів і терапевтів (музей НІФП НАМНУ)

Світлини з відмічання «Дня білої квітки (ромашки)»

для повноцінного лікування всіх пацієнтів, вкладаючи фінанси в благодійний фонд, організований Ф.Г. Яновським. До речі, в одному з цих санаторіїв лікувалась і єдина донька Яновського, що хворіла на туберкульоз.

У книзі «Туберкулез легких» були всебічно висвітлені питання етіології, патогенезу, клініки, терапії та профілактики туберкульозу. Монографія двічі друкувалася за життя Феофіла Гавриловича та один раз – посмертно.

Ф.Г. Яновський був також активним членом Всеросійської ліги боротьби з туберкульозом та «Дня білої ромашки». Вперше «День білої квітки» масово відзначили в Швеції 1 травня 1908 р. На знак солідарності з туберкульозними хворими люди втягали в петлиці, приколювали до капелюхів, до суконь целулоїдну квітку білої ромашки – символ чистоти, вразливості і одночасно «природного антибіотика» ромашки, яка входила до складу ліків, які використовувалися народною медициною для лікування хворих на туберкульоз. Доходи від продажу квіток йшли на допомогу хворим. Але достеменно точно не відомо, де народилася ідея проведення таких загальнодержавних «Днів білої ромашки» – в самій Швеції, в Німеччині чи Португалії [5, 8].

Щоб впоратися з епідемією туберкульозу, на вулицях міст за благодійні пожертви роздавали листівки про профілактику захворювання та букети квітів. Акція продажу ромашок як емблеми боротьби з туберкульозом була досить успішною [5].

Містичні історії та легенди про «святого доктора»

З київською адресою, де жив і працював професор Ф.Г. Яновський (Андріївський узвіз, 17),

як і з ім'ям «святого доктора» пов'язано кілька легенд [1, 15].

Легенда перша

Якось до Феофіла Гавриловича звернулася дівчинка-гімназистка з проханням відвідати її хвору маму. Яновський добре запам'ятав коричневу з білою пелеринкою сукню відвідувачки. Увечері він вирушив за вказаною адресою. В одному зі старих будиночків Подолу лежало хвора жінка. Вона запитала професора, хто його направив. Він вказав на портрет дівчинки в сукні з пелеринкою, що висів на стіні. Вражена жінка вигукнула: «Але ж вона померла рік тому!» Ф.Г. Яновський спокійно відповів: «Мертві допомагають живим» [1, 14].

Легенда друга

Ще один цікавий випадок, пов'язаний з Ф.Г. Яновським, пригадувала дочка одного з його пацієнтів. До її батька, хворого на пневмонію, запросили Феофіла Гавриловича. Мешкала родина в приватному будинку на Лук'янівці. У дворі був великий злий пес, який нікого не підпускав до будинку. Його взяли на ланцюг, проте своїм гавканням він все одно міг налякати пізнього гостя. Тому часто хтось з домашніх виходив на ганок з лампою, пильно вдвляючись у темряву... Аж раптом серед повної тиші почули стукіт у двері. На порозі стояв Яновський. Як же цербер навіть голосу не подав? «Святий прийшов!» – не змовляючись, в один голос тільки й вигукнули мати й бабуся [1, 14].

Легенда третя

Феофіл Яновський врятував життя декількох важливих персон кримінального світу Києва. До речі, криміналітет був добре інформований про те, що лікар допомагає у разі ножових і кульових поранень, не інформуючи при цьому поліцію. В подяку бандити навіть приставили до нього охорону. Але одного разу вони втратили лікаря зі свого поля зору. І саме в цей момент на Феофіла Яновського напали грабіжники. Коли горе-охоронці виявили пограбованого лікаря, вони зрозуміли, що їх кар'єра на цьому закінчується. Яновського замотали в якийсь одяг і привезли додому. Чутки про цю подію розлетілися по місту з неймовірною швидкістю. Практично весь Київ був піднятий на вуха, щоб знайти бандитів, які поцупили речі самого шанованого лікаря. Але вранці злочинці повернули всі речі самі під будинок Яновського із запискою з вибаченнями [1].

Спочатку на будинку, в якому мешкав відомий лікар, висіла табличка «Лікар Ф. Яновський. Внутрішні хвороби», і кожен, кому потрібна була лікарська допомога, приходив сюди. Коли Феофіл Гаврилович захистив докторську дисертацію, він вирішив замінити табличку. На ній було написано: «Доктор медицини Ф.Г. Яновський». Але незабаром повернув колишню табличку на місце. Адже він дізнався про те, що до нього приходив пацієнт, але не наважився увійти, так як шукав лікаря, а не доктора медицини. «Які б ступені і звання не були мені присвоєно, головне залишається

незмінним: я лікар, і тільки це важливо», – сказав Ф. Яновський [1, 15].

Серед пацієнтів Феофіла Яновського були відомі письменники, актори: Леся Українка, Володимир Короленко, Марія Заньковецька, Іван Карпенко-Карий та ін.

Ф. Г. Яновський був віруючою людиною. Традиційно кожного ранку він молився в Софіївському Соборі (Київ), був членом релігійної общини, очолюваної о. Анатолієм Жураковським. Члени общини опікувалися хворими: чергували біля них, роблячи це безкорисливо.

Трагедії особистого життя

Особисте життя Ф. Г. Яновського, на жаль, не завжди складалося вдало. Постійною турботою були його діти.

Одним з улюблених місць відпочинку сім'ї Яновських був Острог [4, 9]. Перебування тут знаменитого лікаря завжди приваблювало велику кількість хворих, яких охоче й без оплати приймав Феофіл Гаврилович. Багатьом хворим висилав медикаменти з Києва і завжди дуже детально описував способи їх застосування, можливі ускладнення.

Із розповідей родичів, знайомих, деяких пацієнтів Феофіла Гавриловича, а також його листів і документів, які зберігаються в Острозькому історико-краєзнавчому заповіднику, можна доповнити портрет професора Яновського деякими новими штрихами.

У всіх листах Феофіла Гавриловича помітне велике його занепокоєння хворобами сестри Марії, а також тим фактом, що йому не дозволяли відвідати сестру у Польщі, до якої, згідно з новим адміністративним поділом, відійшла частина Острожчини.

Трагічним видався для сім'ї Яновських 1925 р. У Франції на лікуванні з приводу туберкульозу перебувала дочка Ася. Планувалася поїздка батьків до хворої дівчини. Але цьому завадила хвороба матері – оперативне втручання внаслідок великої вентральної грижі. За 3 дні після операції прибула звістка про смерть Асі Феофілівни. Після того як мати дізналася про смерть дочки, у неї виник тяжкий реактивний стан з депресивним синдромом, який прогресував і набув тяжкого перебігу [15]. У листі від 11.08.1927 р. Феофіл Гаврилович пише, що до душевної хвороби Ганни Вікторівни приєдналося ще й запалення легень: «Все мои ученики сошлись к ней в эти тяжелые дни, но увы, ничего не удалось помочь – через 12 дней она (Анна Викторовна) умерла».

Після смерті дочки й дружини у Феофіла Гавриловича значно погіршилось самопочуття, його турбували сильні болі голови, запаморочення, поганий сон, але він продовжував багато працювати й обов'язково оглядав хворих у клініці [4, 9, 15].

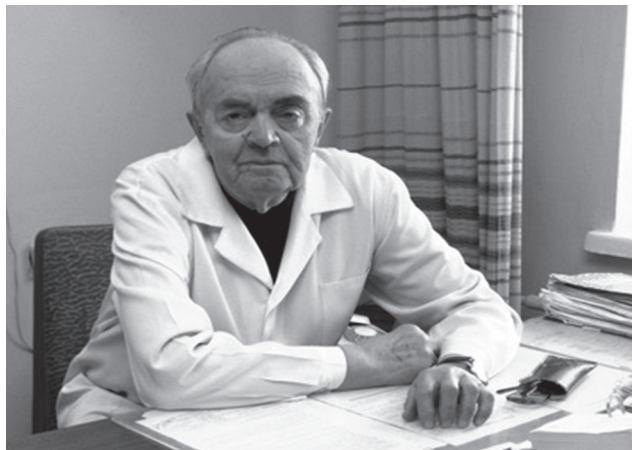
Багато учнів вченого стали професорами, керівниками клінік і кафедр і продовжували наукову розробку проблем, розпочатих керівником школи.

Діти Феофіла Гавриловича: Ася, Віктор і Михайло

Музей на території Острозького історико-краєзнавчого заповідника

Правнук Феофіла Гавриловича – професор Георгій Вікторович Яновський – яскравий представник української кардіологічної та терапевтичної школи

Старший син Феофіла Гавриловича став професором-юристом, а молодший – архівістом і бібліографом, їх доля також була трагічною. У 1937 р. Віктор був репресований і загинув у ГУЛАГу в 1942 р., Михайло виїхав за кордон і загинув 1940 р. в Мексиці [7, 14].

Раніше ми мали можливість спілкуватися з правнуком Феофіла Гавриловича, професором Національного наукового центру «Інститут кардіології імені академіка М. Д. Стражеска» Георгієм Вікторовичем Яновським. Він помер 19 серпня 2006 р.

Вшанування пам'яті Ф.Г. Яновського

Помер Феофіл Гаврилович Яновський у Києві 8 липня 1928 р. на 68-му році життя. Незважаючи на атеїстичний період Радянської системи, похоронна процесія зупинялася багато разів і здійснювалися православний, католицький та іудейський обряди

Фото Ф.Г. Яновського

Місце поховання Феофіла Гавриловича та його сім'ї на Лук'янівському цвинтарі

відспівування. В неземне життя «святого лікаря» відправляли тисячі киян, і весь шлях до Лук'янівського цвинтаря був всипаний квітами [6, 12, 15].

В 1928 р. ім'ям Феофіла Яновського було названо Київський туберкульозний інститут (сьогодні ДУ «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України»). В НІФП НАМНУ облаштований музей, в якому є експозиція, присвячена великому вченому. Тут зібрані світлини з особистого життя Феофіла Гавриловича, оригінали книжок, статті [9, 12].

Вшановують пам'ять свого земляка у вигляді погруддя на батьківщині вченого в селі Миньківці, що на Хмельниччині.

Ми побували біля будинків по вул. Ярославів Вал, 13-а, в якому мешкав і приймав хворих з 1903 по 1928 р. знаменитий київський лікар. В 1972 р. на будинку була встановлена меморіальна бронзова дошка.

Ф.Г. Яновському присвячено одну з вітрин Музею однієї вулиці. Феофіл Гаврилович починав свою лікарську практику в будинку № 17 на Андріївському узвозі. У музеї зберігаються деякі особисті речі талановитого медика, його стетоскоп, документи та фотографії.

Пам'ятник Ф.Г. Яновському в с. Миньківці Дунаєвського району Хмельницької області, встановлений біля лікарні [11]

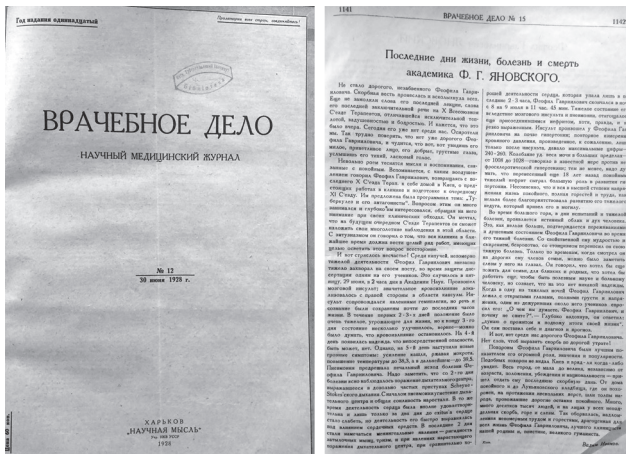
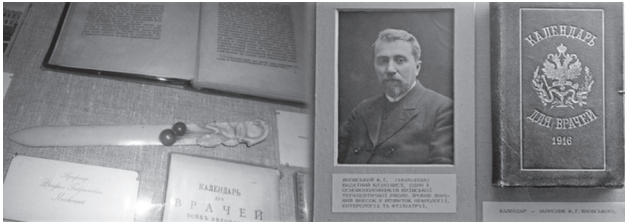

Фото журналу «Врачебное дело» за 1928 р., в якому опубліковані декілька робіт, присвячених спогадам про академіка Ф.Г. Яновського

Відреставрований будинок по вул. Ярославів Вал № 13-а (Київ), в якому мешкав Ф.Г. Яновський і приймав хворих з 1903 по 1928 р. Пам'ятна дошка на будинку

Особисті речі Яновського. Матеріали з експозиції Музею однієї вулиці (Київ, Андріївський узвіз)

У 1993 р. Національною академією наук України була заснована премія імені Ф.Г. Яновського, яка вручається за видатні наукові роботи в галузі терапії, клінічної бактеріології та імунології.

Список літератури

1. Аронов Г.Ю., Пелешчук А.П. Легенди і бувальщина київської медицини: [люди, факти, події, документи]. 2001. 303 с.
2. Базилевич І. Теофіл Яновський (1860–1928). Лікарський вісник. Журнал Українського лікарського товариства в Америці 1955. Ч. 2 (4). С. 23–28.
3. Бойчак М.П. История Киевского военного госпиталя. Книга II. Киевский военный госпиталь в первой половине XX века. 2006. 776 с.
4. Гоголі-Яновські: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Гоголі-Яновські>
5. День белой ромашки: https://ru.wikipedia.org/wiki/День_белой_ромашки
6. Доктор Яновский: городская легенда. <https://inkyiv.com.ua/2016/07/doktor-yanovskiy-gorodskaya-legend/>
7. Передерий В., Шипулин В. Настоящие врачи. Из истории кафедры факультетской терапии № 1 Национального медицинского университета. Киев, 2001. 168 с.
8. Петренко В.Л., Прохорович Л.И. Вклад академика Ф. Г. Яновского в развитие фтизиатрии на Украине. Профилактика, диагностика и лечение заболеваний органов дыхания: сб. науч. тр. К., 1986. С. 26-31.
9. Приходько А.М. Сторінки життя і діяльності Теофіла Гавриловича Яновського (до 150 річчя від дня народження Ф.Г. Яновського). Український медичний часопис. 2010. № 4. С. 100-102.
10. Солейко Е.В., Солейко Л.П. Концерты в честь доктора Яновского (к 150-летию со дня рождения Ф.Г. Яновского). МЛ. 2010. 5 (71). С. 63-65.
11. Файл: Памятник Ф.Г. Яновскому возле больницы. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
12. Фещенко Ю.І., Мельник М., Приходько М. Корифей української медицини академик Теофіл Гаврилович Яновський. До 150 річчя від дня народження Ф.Г. Яновського. Український пульмонологічний журнал. 2010. № 2. С. 5-11.
13. Фещенко Ю.І., Мельник В.М., Приходько А.М., Ареф'єва Л. 90 років в ім'я життя. До ювілею державної установи «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМНУ». Український пульмонологічний журнал. 2012. № 3. С. 5-20.
14. Шипулін В.П., Назаренко Д. Академик Ф.Г. Яновський: грані особистості. Журнал «Гастроентерологія». 2014. № 2 (52). С. 94-101.
15. Яновський В.М. Біографічні відомості про академіка Теофіла Гавриловича Яновського. Збірник пам'яті академіка Теофіла Гавриловича Яновського. 1930. 786 с.

Післямова

Для лікаря Яновського не мало значення, бідний його пацієнт або багатий. За 45 років лікарської практики він не відмовив жодному пацієнтові. Нерідко не тільки не брав грошей за консультацію, але навіть давав свої для придбання ліків. В пам'яті жителів Києва Теофіл Яновський залишиться насамперед «святим лікарем». Так його називали кияни за дивовижну доброту, людяність і готовність допомагати.

На наш погляд, його відношення до хворого — це найкращий приклад для сучасної молоді, яка обрала для себе професію лікаря.

References

1. Aronov Hlu, Peleshchuk AP. Lehendy i buvalshchyna kyivskoi medytsyny: [lyudy, fakty, podii, dokumenty] (Legends and story of Kiev medicine). K.: Stolittia. 2001. 303 p.
2. Bazylevych Ivan. Teofil Yanovskiy (1860–1928) (Theophil Yanovsky (1860–1928). Likarskyi visnyk. Zhurnal Ukrainkoho likarskoho tovarystva v Amerytsi 1955;2(4):23–28.
3. Boichak MP. Ystoryia Kyevskoho voennoho hospytalia. Kryha II. Kyevskiy voennyi hospytal v pervoi polovyni KhKh veka (History of Kiev Military Hospital). Kyev: Pressa Ukrainy, 2006. 776 p.
4. Hoholi-Yanovskiy. Available from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Hoholi-Yanovskiy>
5. Den beloi romashky: (White Daisy Day). Available from: https://ru.wikipedia.org/wiki/Den_beloi_romashky
6. Doktor Yanovskiy: horodskaya lehenda (Doctor Yanovsky: town legend). Available from: <https://inkyiv.com.ua/2016/07/doktor-yanovskiy-gorodskaya-legend/>
7. Perederyi V. Shypulin V. Nastoiashchye vrachy. Yz ystoryi kafedry fakultetskoi terapiy № 1 Natsionalnoho medytsynskoho unyversyteta (True doctors. From the history of the department of faculty therapy number 1 of the National Medical University). Kyev, 2001. 168 p.
8. Petrenko VL, Prokhorovych LY. Vklad akademika F. H. Yanovskoho v rozvytye ftyziatryi na Ukrainy (The contribution of Academician F.G. Yanovsky to the development of phthisiology in Ukraine). Profylaktyka, dyahnostyka y lechenye zabolevaniy orhanov dykhan'ya: sb. nauch. tr. Kyiv, 1986. P. 26-31.
9. Prykhodko AM. Storinky zhyttia i diialnosti Feofila Havrylovycha Yanovskoho (do 150 richchia vid dnia narodzhennia F.H. Yanovskoho) (Story of life and behavior of Feophil Gavrilovich Yanovsky (to the 150th anniversary of the birth of F.G. Yanovsky). Ukrainskiy medychnyi chasopys. 2010;4:100-102.
10. Soleiko EV, Soleiko LP. Kontserty v chest doktora Yanovskoho (k 150-letiyu so dnia rozhdennia F.H. Yanovskoho) (Concerts in honor of Dr. Yanovsky (on the 150th anniversary of the birth of F.G. Yanovsky). ML. 2010;5(71):63-65.
11. Fail: Pamiatnyk F.H. Yanovskomu voze bolnytsy (Monument of F.G. Yanovsky near the hospital). Available from: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
12. Feshchenko Yul, Melnyk M, Prykhodko M. Koryfei ukrainkoi medytsyny akademik Feofil Havrylovych Yanovskiy. Do 150 richchia vid dnia narodzhennia F.H. Yanovskoho (The coryphaeus of Ukrainian Medicine, Academician Feophil Gavrilovich Yanovsky. To the 150th anniversary of the birth of F.G. Yanovsky). Ukrainskiy pulmonolohichnyi zhurnal. 2010;2:5-11.
13. Feshchenko Yul, Melnyk VM, Prykhodko AM, Arefieva L. 90 Rokiv v imia zhyttia. Do yuivleiu derzhavnoi ustanovy «Natsionalnyi instytut ftyziatrii i pulmonolohii im. F.H. Yanovskoho NAMNU» (90 years in the name of life. To the anniversary of the state institution «National Institute of Phthisiology and Pulmonology named after F.G. Yanovsky of NAMS of Ukraine»). Ukrainskiy pulmonolohichnyi zhurnal. 2012;3:5-20.
14. Shypulin VP, Nazarenko D. Akademik F.H. Yanovskiy: hrani osobystosti (Academician F.G. Yanovsky: the faces of personality). Zhurnal «Hastroenterolohiia». 2014;2(52):94-101.
15. Ianovskiy VM. Biohrafichni vidomosti pro akademika Teofila Havrylovycha Yanovskoho. Zbirnyk pamiati akademika Teofila Havrylovycha Yanovskoho (Biographical information about Academician Theophil Gavrilovich Yanovsky). Kyiv: VUAN, 1930. 786 p.

Ф.Г. ЯНОВСКИЙ – ВРАЧ, УЧЕНЫЙ, ЛИЧНОСТЬ

И.П. Тарченко, Д.В. Добрянский, Г.Л. Гуменюк, П.Ф. Дудка, Р.И. Ильницький, Н.М. Кузьменко

Резюме

Путь академика Теофила Гавриловича Яновского к мировому признанию и выдающимся научным достижениям был тернистым, но высокая работоспособность, природный талант, порядочность, уважение и чрезвычайная человечность создали своеобразный образ в народной памяти — «врача от Бога». 8 июля 2018 г. исполнилось 90 лет со дня смерти Ф. Яновского — одного из самых известных врачей Украины, основателя Киевской терапевтической школы. В этой статье мы решили прежде всего вспомнить малоизвестные страницы и легенды из его жизни.

В связи со сменой поколений и кардинальной перестройкой учебных технологий хотелось бы вспомнить об этой выдающейся личности — ученого, педагога, клинициста — в качестве примера для последующих поколений студентов-медиков.

Ключевые слова: Ф.Г. Яновский, туберкулез, пульмонология, выдающийся ученый.

Научно-практический журнал «Астма и аллергия», 2018, № 4

И.П. Тарченко, канд. мед. наук

Национальный медицинский университет имени А.А. Богомольца

бульвар Т. Шевченка, 13, г. Киев, Украина, 01601; тел.: +38 (063) 529-53-73; e-mail: shostka43@ukr.net

P.G. YANOVSKY: DOCTOR, SCIENTIST, PERSONALITY

I.P. Tarchenko, D.V. Dobrianskyi, G.L. Gumeniuk, P.F. Dudka, R.I. Ilnytskyi, N.M. Kuzmenko

Abstract

The path of academician Pheophil Gavrilovich Yanovsky to world recognition and outstanding scientific achievements was thorny, but great performance, natural talent, decency, respect and humanity created a peculiar image in the people's memory – «a God-given doctor».

July 8, 2018 marked the 90th anniversary of the death of P.G. Yanovsky, one of the most famous doctors of Ukraine, the founder of the Kiev Therapeutic School. We decided to remember first of all the little-known pages and legends of his life in this article.

Due to the change of generations and the radical restructuring of educational technologies, it is important to recall this outstanding personality – a prominent scientist, teacher, and clinician precisely as an example for subsequent generations of medical students.

Key words: P.G. Yanovsky, tuberculosis, pulmonology, prominent scientist.

Theoretical and practical J. «Asthma and allergy», 2018, 4

I.P. Tarchenko, Ph.D.

Bogomolets National Medical University

13, T. Shevchenko avenue, Kyiv, Ukraine, 01601; tel.: +38 (063) 529-53-73; e-mail: shostka43@ukr.net

І.П. Тарченко:

ORCID iD

orcid.org/0000-0003-2955-0201

Д.В. Добрянський:

ORCID iD

orcid.org/0000-0002-9513-9966

Г.Л. Гуменюк:

ORCID iD

orcid.org/0000-0001-8160-7856

П.Ф. Дудка:

ORCID iD

orcid.org/0000-0002-3807-7914

Р.І. Ільницький:

ORCID iD

orcid.org/0000-0003-0264-4814

Н.М. Кузьменко:

ORCID iD

orcid.org/0000-0001-5894-0968